

NASTANAK, RAZVOJ I NAČIN OSTVARIVANJA MEĐUNARODNE POLICIJSKE SARADNJE POSREDSTVOM INTERPOLA

THE EMERGENCE, DEVELOPMENT AND WAY OF INTERNATIONAL POLICE COOPERATION VIA INTERPOL

Nedžad Dilberović

Direkcija za koordinaciju policijskih tijela BiH

SAŽETAK

Ove godine navršava se 100 godina međunarodne policijske saradnje. Ovaj rad ima za cilj da ukaže na napore koje Interpol kontinuirano ulaže radi stvaranja optimalnog okvira za razmjenu podataka namijenjenih za policijsku upotrebu. U radu se navode podaci o porijeklu, strukturi, tijelima, kontrolnim mehanizmima i radu Interpola. Bez obzira na postojanje drugih načina ostvarivanja međunarodne policijske saradnje na osnovu bilateralnih, regionalnih i međunarodnih ugovora, Interpol se tokom proteklih 100 godina razvio u organizaciju, koja predstavlja nezamjenjivu kariku u međunarodnoj policijskoj saradnji. Kao jedna od međunarodnih organizacija sa najvećim brojem članica (190), policijama na globalnom nivou pruža mogućnosti za razmjenu informacija o svim krivičnim djelima sa elementom inostranosti, sa posebnom pažnjom na djela terorizma, organizovanog kriminala i korupcije. Dat je i kratak osvrt na rad Interpola Sarajevo, koji se nalazi u sastavu Direkcije za koordinaciju policijskih tijela Bosne i Hercegovine.

Ključne riječi: Interpol, međunarodna policijska saradnja, Nacionalni centralni biro, borba protiv kriminala

Key words: Interpol, international police cooperation, National Central bureau, fight against crime

ABSTRACT

This year marks 100 years of international police cooperation. Subject paper aims to present efforts made by Interpol to create optimal frame for exchange of data for police use. The paper contains data on origin, structure, bodies, control mechanisms and work of Interpol. Regardless to existence of other ways of international police cooperation on the basis of bilateral, regional and international contracts, during past century Interpol developed to an organisation, which represents irreplaceable link in the chain of international police cooperation. As one of the international organisations with largest number of member countries at all (190), it offers to police agencies worldwide possibilities for exchange of data regarding all types of criminal offences of international character, with special attention to terrorism, organised crime and corruption. Short overview of NCB Sarajevo has given also given. NCB Sarajevo is a part of Directorate of Bosnia and Herzegovina's police bodies coordination.

UVOD

Kroz cijeli 19. vijek, postupak za slanje zahtjeva policije jedne zemlje u inostranstvo se odvijao na sljedeći način: zahtjev je prvo trebao biti poslan Ministarstvu unutrašnjih poslova, zatim Ministarstvu vanjskih poslova, koje bi potom prosljeđivalo zahtjev svojoj

Ambasadi u zamoljenoj državi, a ova bi slala zahtjev tamošnjem Ministarstvu vanjskih poslova, potom Ministarstvu unutrašnjih poslova i konačno nadležnoj policijskoj službi. Postupak slanja odgovora tekao je na isti način. Na taj način, policijska saradnja je bila opterećena složenim pravnim procedurama i diplomatskim formalnostima. Kulminacija težnji državnih policijskih tijela za oblikovanjem forme međunarodne policijske saradnje, dovela je 1914. godine do održavanja Prvog kongresa međunarodne kriminalističke policije u Monaku, na poziv princa Alberta. Uprkos učešću preko 300 eminentnih stručnjaka iz policijskih i pravosudnih organa zemalja Evrope, Centralne Amerike, Sjeverne Afrike i Bliskog istoka, te pozitivnim inicijativama poput stvaranja međunarodnog organa za centralizaciju podataka, ujednačavanja ekstradicijskih postupaka, utvrđivanja načina i metoda hapšenja kriminalaca, te usavršavanja metoda za identifikaciju, ovaj Kongres nije polučio željene rezultate.⁶⁴

Problemi u nastojanju za privođenjem pravdi počinitelja koji su bjekstvom u druge zemlje frustrirali organe gonjenja, naveli su države da prevaziđu ranije antagonizme i usaglase međusobne stavove po pitanju policijske saradnje. Raspadom Austro-Ugarske monarhije u Beču je ostala policijska arhiva podanika nekadašnjeg moćnog carstva.⁶⁵ Imajući u vidu interese mnogih zemalja tadašnje jugo-istočne Evrope za pristup ovoj arhivi, 1923.g. održan je Međunarodni policijski kongres u sjedištu Kriminalističke policije u Beču.⁶⁶ Ovaj kongres je naknadno okarakterisan kao osnivački kongres Interpola. Prepoznajući da se borba protiv

međunarodnog kriminala može uspješno ostvariti temeljem saradnje među policijama svih civilizovanih zemalja, na Kongresu je odlučeno da se osnuje Međunarodna komisija kriminalističke policije (MKKP), sa sjedištem u Beču, čiji je cilj utvrđivanje i razvijanje uzajamne saradnje svih policija u okviru državnih zakona, te osnivanje svih institucija za borbu protiv djela opšteg kriminaliteta.⁶⁷

Sa obnavljanjem međunarodnih odnosa nakon II svjetskog rata, aktuelizovana je ideja o obnovi rada MKKP. Glavne zasluge za održavanje međunarodne konferencije u Briselu 1946, u cilju reafirmacije MKKP, pripadaju Belgijancu Florans Luvažu (Florence Lowuage), prijeratnom visokom službeniku MKKP. Ova međunarodna konferencija je označena kao Petnaesto redovno zasjedanje MKKP i na njoj su države obnovile članstvo i očuvale međunarodnopravni kontinuitet organizacije.⁶⁸ Sjedište je premješteno u Pariz.

Na Dvadesetpetom zasjedanju Generalne skupštine u Beču 1956.g., usvojen je novi Statut koji je i danas na snazi. Organizacija je preimenovana u Međunarodnu organizaciju kriminalističke policije - Interpol, pod čijim nazivom je stekla svjetsku slavu.⁶⁹ Svojim budućim aktivnostima, Interpol je sebi obezbjedio adekvatno mjesto u novom međunarodnom poretku i afirmisao se kao obavezan partner pri međunarodnoj policijskoj saradnji. Sjedište Interpola je 1966.g. prebačeno u mjesto Saint Cloud pored Pariza, a od 1989. godine sjedište Interpola se nalazi u Lionu, Francuska. Broj zemalja članica Interpola se u proteklih 50 godina rapidno povećavao, Tako je 1955.g., bilo 50 zemalja članica. Nakon 12 godina, 1967.g.,

⁶⁴ H. Liang, *The Rise of the Modern Police and the European State System from Matternich to the Second World War*, Cambridge University Press, New York, 1992, p. 153-155

⁶⁵ C. Valleix, *Interpol*, Izbor članaka iz stranih časopisa broj 1, MUP RH, Zagreb, 1986, str. 6

⁶⁶ M. Anderson, *Policing the World: Interpol and the Politics of International Police Cooperation*. Oxford: Clarendon Press., 1989

⁶⁷ M. Deflem, *Policing World Society: Historical Foundations of international Police Cooperation*, Oxford University Press., 2002, p. 127

⁶⁸ Ž. Nikač, *MOKP-Interpol*, sa posebnim osvrtom na status Jugoslavije, *Bezbednost* br. 1/02, MUP RS, Beograd, 2002, str. 95

⁶⁹ M. Deflem, *Policing World Society: Historical Foundations of international Police Cooperation*, Oxford University Press., 2002, p. 124.

broj članica se udvostručio. Prema posljednjim podacima, broj članica Interpola se popeo na 190.

CILJEVI, NAČELA, STRUKTURA I ORGANI

Statutom su utvrđeni ciljevi, načela, organi, struktura i funkcionisanje Interpola. Primarni cilj Interpola predstavlja stvaranje efikasnije policijske saradnje i unapređenje međunarodnih policijskih odnosa. To je istaknuto u čl. 2. Statuta, prema kojem Interpol ima za cilj osiguranje i unapređenje najšireg uzajamnog pružanja pomoći svim policijskim službama i uspostavljanje i razvijanje svih institucija koje mogu efikasno doprinijeti suzbijanju krivičnih djela iz domena opšteg prava. Članom 3. Statuta, koji se još označava i kao savjest Interpola, predviđena je zabrana bilo kakve aktivnosti ili intervencije u slučajevima političke, rasne, vjerske ili vojne pozadine. Isključenje politički motiviranih djela iz djelokruga nadležnosti ove organizacije je preuzeto iz ranijih bilateralnih ugovora o saradnji. Tako je poznato da su od polovine devetnaestog vijeka svi ugovori o ekstradiciji zaključeni od strane SAD-a sadržavali političku klauzulu kao osnov za njeno isključenje.⁷⁰ Kao posljedica primjene ovog člana, Interpol na primjer ne može raspisati crvenu potjernicu za lice koje se traži zbog djela predviđenih vojnim zakonima, izuzev onih djela koji ulaze u okvir krivičnih djela iz opšteg prava.

Osnovna načela utvrđena Statutom su: ravnopravnost članica, poštivanje državnog suvereniteta, univerzalnost, antikriminalna solidarnost, apolitizam i zaštita ljudskih prava u duhu Opšte deklaracije o pravima čovjeka iz 1950.g. Načela ravnopravnosti i univerzalnosti podrazumijevaju saradnju između država članica bez bilo kakvih smetnji, ograničenja i predrasuda, kao što su političke, geografske ili smetnje

lingvističke prirode. Namjera je da sve zemlje članice primaju iste usluge i imaju jednaka prava bez obzira na njihov doprinos budžetu Interpola.⁷¹ Poštivanje državnog suvereniteta znači da Interpol ne raspolaže sopstvenim policijskim snagama koji bi mogli djelovati u svakoj državi ignorišući suverenitet i pozitivno pravo drugih zemalja. Načelo antikriminalne solidarnosti je iskazano u čl. 2. Statuta, prema kojem organizacija ima za cilj obezbjeđivanje i razvijanje našireg uzajamnog pomaganja svih službi kriminalističke policije. Načelo apolitizma je izraženo prvo u čl. 2. Statuta u kojem stoji da se saradnja uspostavlja samo u vezi krivičnih djela iz opšteg prava, a onda i u čl. 3. Statuta, gdje se navodi da se zabranjuje aktivnost ili intervencija u slučajevima političke prirode. Zaštita ljudskih prava je takođe izražena čl. 2. i 3. Statuta.

Kao organi Interpola, navedeni u čl. 5. su: Generalna skuština, Izvršni komitet, Generalni sekretarijat i savjetnici. Generalna skupština predstavlja najviši organ i okuplja delegate svih država, barem jednom godišnje na redovnim zasjedanjima. Delegate biraju nadležni organi vlada država članica. U njenu nadležnost spada utvrđivanje politike radi ostvarivanja ciljeva organizacije, usvajanje izmjena Statuta, usvajanje rezolucija i preporuka, utvrđivanje finansijske politike, odlučivanje o zahtjevima za prijem u organizaciju, odobravanje ugovora sa drugim organizacijama.

Izvršni komitet je jedan uži organ sastavljen od trinaest članova, koji saglasno čl. 5. Statuta, svoje dužnosti obavljaju kao predstavnici organizacije, a ne država članica. Njegove nadležnosti su, između ostalog, nadzor nad izvršavanjem odluka Generalne skupštine, kontrola rada generalnog sekretara, pripremanje dnevnog reda na zasjedanjima Generalne skupštine, davanje mišljenja o svakom prijedlogu koji

⁷⁰ E.A. Nadelmann, *Cops Across Borders: The Internationalization of U.S. Criminal Law Enforcement*. University Park, Pa: Pennsylvania State University Press, 1990, p. 419

⁷¹ R. Kendall, *Interpolov sistem saradnje i aktivnosti u vezi forenzičkih nauka*, Izbor članaka iz stranih časopisa broj 1, MUP RH, Zagreb, 1992, p. 46

bi mogao uzrokovati finansijske posljedice po organizaciju, određivanje kandidata Generalnoj skupštini za funkciju generalnog sekretara, odlučivanje o oduzimanju prava glasa i njegovom vraćanju. Pored predsjednika, koji se nalazi na čelu Izvršnog komiteta, u sastav ovog organa ulaze tri potpredsjednika i devet članova. Vodeći računa o ravnomjernoj geografskoj zastupljenosti, predsjednik i potpredsjednici treba da potiču sa različitih kontinenata.⁷²

Generalni sekretarijat je izvršni organ nadležan za obezbjeđivanje svakodnevnog funkcionisanja organizacije i sprovođenje odluka drugih organa. Članom 26. Statuta definisano je da djeluje kao međunarodni centar za borbu protiv kriminaliteta koji povezuje Nacionalne centralne biroe zemalja članica i centralu. Njegov sastav čine generalni sekretar i administrativno-tehničko osoblje. Generalni sekretar samostalno uređuje organizaciju ovog organa i rukovodi njenim radom. Kao najviši funkcioner organizacije, njegova uloga je od vanrednog značaja, jer u presudnoj mjeri usmjerava njenu politiku i sadržaj njenog rada. Učestvuje u radu svih organa, bez prava glasa. U njegovoj nadležnosti je i osjetljivo pitanje tumačenja i primjene čl. 3 Statuta, što ukazuje na političku ulogu nosioca ove pozicije.⁷³ Kandidata za ovu funkciju predlaže Izvršni komitet, a imenuje Generalna skupština tajnim glasanjem, u kome se traži prosta većina.

Nacionalni centralni biro (u daljem tekstu kao NCB) je organ zemlje članice zadužen za saradnju sa Interpolom. Iako navedeni u čl. 5., NCB-ovi se ne mogu smatrati organima Interpola, obzirom da se radi o legalnim organima država članica, na koje niti jedan organ Interpola nema nadređenu

ulogu.⁷⁴ Kao dio strukture Interpola, preko kojih se svakodnevno odvijaju najvažniji poslovi, NCB je od krucijalnog značaja za međunarodnu policijsku saradnju. To je, u većini slučajeva, služba unutar organa unutrašnjih poslova preko koje se vrši međunarodna policijska saradnja. Unutrašnjim pravom svake države, regulisana je njegova nadležnost. Odredbe Statuta nemaju obavezujući karakter za ovaj biro. Zahvaljujući ovako uređenim odnosima, svaka zemlja obezbjeđuje poštovanje svojih zakona i ostvarivanje uvida u cjelokupnu saradnju.

Iako nije bila predviđena Statutom, Generalna skupština je donijela odluku o osnivanju Komisije za internu kontrolu evidencija na osnovu Ugovora o sjedištu, zaključenog 1982. godine između Interpola i Francuske. Kontrolna komisija, pod kojim nazivom se takođe označava ova služba, sastoji se od pet članova. Po jednog člana bira Interpol i Francuska. Uz saglasnost ova dva člana, bira se treći član, koji predsjedava Kontrolnom komisijom.⁷⁵ Komisija ima zadatak da, na zahtjev fizičkih lica ili po sopstvenoj inicijativi, provjeri da li su podaci lične prirode, kojima Interpol eventualno o njima raspolaže, tačni, da li su dobiveni podaci obrađeni u skladu sa Statutom, da li je cilj njihovog evidentiranja utvrđen i da li se koriste u tom cilju, da li je istekao rok njihovog čuvanja. Posebno je bitno utvrditi da li su ovi podaci u skladu sa čl. 3 Statuta, o kojem je već ranije bilo riječi. Interpol na ovaj način pokazuje transparentnost u svom radu, obzirom da su svi građani država članica slobodni tražiti provjeru podataka koje Interpol raspolaže o njima.

PREGLED BAZA PODATAKA

Interpol obezbjeđuje svojim članicama direktan pristup ogromnom broju policijski relevantnih podataka kroz više baza

⁷² L. Cvitanović, Međunarodna policijska saradnja, Policija i sigurnost broj 3, MUP RH, Zagreb, 1992, str. 190

⁷³ R. Masleša, Policija – Organizacija i funkcioniranje u demokratskom društvu, Fakultet kriminalističkih nauka, Sarajevo, str. 205

⁷⁴ B. Babović, (1997). Policija u svetskom poretku. Beograd: NEA. str. 151.

⁷⁵ C. Valleix, Interpol, Izbor članaka iz stranih časopisa broj 1, MUP RH, Zagreb, 1986, str. 19

podataka. Ovo omogućava globalnoj mreži službi javne sigurnosti povezivanje naizgled nepovezanih podataka, te samim tim olakšava istrage i razvija međunarodnu policijsku saradnju. Iz sigurnosnih razloga, ove baze podataka su dostupne na Internet portalu sa ograničenim pristupom, sa kojim su NCB-ovi povezani globalnim policijskim komunikacionim sistemom pod nazivom I-24/7. Izuzetak se odnosi samo na bazu podataka fotografija seksualnog zlostavljanja djece. Baze su u skladu sa međunarodnim standardima, a podaci se prikupljaju na zakonit način.

Automatski sistem za pretraživanje na navedenom portalu, koji se označava kao ASF (Automated Search Facility) uspostavljen je 1991.g. Omogućava zemljama članicama vršenje provjera i dodavanje ili izmjenu unesenih podataka sa njihove strane u bazama podataka. ASF predstavlja glavno oruđe za rad NCB-a. Rezultat je znatna ušteda vremena, usljed realizacije brzih provjera. ASF je zapravo dio ICIS (Interpol Criminal Information System) sistema koji omogućava zemljama članicama da direktno vrše određene provjere.

U okviru ASF-a su dostupne baze podataka vezano za: lica, ukradene i izgubljene putne isprave, ukradene administrativne isprave, ukradena motorna vozila, ukradene umjetnine, DNK profile, otiske prstiju i fotografije seksualnog zlostavljanja djece. Baza podataka o licima sadrži informacije o preko 155.000 osumnjičenih ili osuđenih međunarodnih kriminalaca, nestalih lica i neidentifikovanih leševa, sa navedenim njihovim dosadašnjim kriminalnim aktivnostima, fotografijama, otiscima prstiju i dr. U funkciji je od 1991.g. Baza podataka ukradenih i izgubljenih putnih isprava, sa preko 35 miliona izgubljenih ili ukradenih isprava prijavljenih od strane zemalja članica, formirana je 2002.g. Preko ove baze, vrše se preliminarne provjere vjerodostojnosti spornih putnih isprava. Baza podataka ukradenih administrativnih isprava sadrži informacije od preko 560.000 službenih isprava i služi za provjeru

vjerodostojnosti saobraćajnih isprava za vozila, carinskih isprava i dr. U upotrebi je takođe od 2002.g. U bazi podataka ukradenih motornih vozila, stvorenoj 1996.g., nalaze se detaljni podaci za oko 7.2 miliona vozila ukradenih širom svijeta. Provjeru porijekla spornih umjetnina, omogućava baza podataka sa preko 43.000 ukradenih umjetnina. Baza DNK profila je novijeg datuma, a čine je numerički kodirani genetski podaci lica i služi za identifikaciju lica čiji je DNK profil utvrđen na licu mjesta, identifikaciju nestalog lica ili neidentifikovanog leša. Baza otisaka prstiju obezbjeđuje pristup Interpolovom automatskom sistemu za identifikaciju otisaka prstiju. Više stotina hiljada prikupljenih fotografija seksualnog zlostavljanja djece, do sada je pomoglo identifikaciji i oslobađanju preko 300 žrtava širom svijeta.

OBRADA STANDARDNIH ZAHTJEVA

Zadatak Interpola je razvijanje međunarodne policijske saradnje između organa kriminalističkih policija, pravosudnih i drugih organa, sa ciljem otkrivanja i sprečavanja krivičnih djela iz oblasti opšteg kriminaliteta. Rad Interpola je usmjeren na djela iz ove oblasti sa elementom inostranosti. Ona se odnose na: terorizam, ilegalnu trgovinu oružjem i eksplozivnim materijama, genocid, ratne zločine i djela protiv čovječnosti, organizovani kriminalitet, trgovinu ljudima, zaštitu intelektualne svojine, imovinski kriminalitet, ilegalnu proizvodnju i trgovinu opojnim drogama, privredni kriminalitet, korupciju, kriminalitet okoliša i informaciono-tehnološki kriminalitet. U cilju regulisanja zahtjeva koji se mogu obraditi posredstvom Interpola, Generalna skupština je usvojila Pravilnik o obradi podataka za potrebe međunarodne policijske saradnje, koji je stupio na snagu 01.07.2012.g. Ovim pravilnikom, utvrđeni su uslovi koji se moraju zadovoljiti, kako bi se zahtjev prosljedio kanalima Interpola. U

skladu sa odredbama čl. 2. i 3. Statuta, Interpol obrađuje samo one zahtjeve koji se odnose na krivična djela iz opšteg prava, a isključuju mogućnost postupanja u vezi sa djelima političkog, vojnog, vjerskog ili rasnog karaktera. Nadalje, informacije u zahtjevu moraju biti precizno navedene, moraju ukazivati na ozbiljnost krivičnog djela, a predmetno krivično djelo mora biti međunarodne prirode. Preciznost podrazumijeva da je priroda izvršenog krivičnog djela jasno navedena. Zatim, mora se navesti vrijeme i mjesto izvršenja krivičnog djela, kao i kratak činjenični opis. Krivično djelo se smatra ozbiljnim, ukoliko se odnosi na jedno od naprijed navedenih djela kojima se bavi Interpol. Krivično djelo je međunarodne prirode, u slučaju umiješanosti najmanje dvije zemlje.

Svaki zahtjev takođe treba sadržavati oznaku prioriteta: «hitno», «normal» i «nije hitno». Oznaka «hitno» se stavlja na one zahtjeve koji se moraju odmah proslijediti bez odlaganja. Od suštinskog je značaja da se ova oznaka koristi samo za posebno hitne slučajeve. Razlog hitnosti mora biti naveden u zahtjevu. Oznaka «normal» se koristi u slučajevima kada bi predugo odlaganje prosljeđivanja moglo uzrokovati ozbiljne posljedice. Ne više od dva sata ne bi trebalo proći od prijema zahtjeva s ovom oznakom do njegovog prosljeđivanja. Zahtjevi sa oznakom «nije hitno» bi se trebali proslijediti u roku od 24 sata. Standardni zahtjevi za provjere među zemljama članicama, sastoje se iz tri dijela. U zaglavlju se mora navesti primaoc(i), broj zahtjeva, te eventualno ranije veze, predmet i prioritet zahtjeva. U tekstu poruke, navodi se datum izvršenja djela, krivično djelo o kojem se u konkretnom slučaju radi, detalji krivičnog djela i lični podaci umiješanih lica. U trećem dijelu, potrebno je precizno navesti mjere koje se trebaju preduzeti, te eventualno sadržaj priloga.

NCB SARAJEVO

Na 61. zasjedanju Generalne Skupštine Interpola održanoj 04. novembra 1992.

godine u Dakaru (Senegal), Bosna i Hercegovina je primljena u članstvo Interpola. Dejtonskim Sporazumom definisano je da odnos sa Interpolom spada pod odgovornost institucija Bosne i Hercegovine. Nacionalni centralni biro Bosne i Hercegovine, Interpol Sarajevo, postao je dio Ministarstva civilnih poslova i komunikacija Bosne i Hercegovine 01.06.1998.godine. Početkom oktobra 1998. godine sjedište Interpola se izmjestilo iz prostorija Ministarstva unutrašnjih poslova Federacije Bosne i Hercegovine i do kraja 1998. godine sva oprema, dokumentacija i osoblje se smjestilo u prostorije Parlamentarne skupštine Bosne i Hercegovine. Dana 19.06.2001. godine održano je svečano otvorenje Sektora za odnose sa Interpolom, od strane R. K. NOBLE, Generalnog sekretara Interpola. Od 01.01.2003.godine, Interpol Sarajevo se nalazi u sastavu Ministarstva sigurnosti BiH, a od 01.11.2013.godine prelazi u Sektor za međunarodnu operativnu policijsku saradnju Direkcije za koordinaciju policijskih tijela BiH, kao samostalne upravne organizacije unutar Ministarstva sigurnosti BiH. NCB Sarajevo nije agencija nadležna za sprovedbu istražnih mjera i radnji. Prava, dužnosti i nadležnosti koja proizilaze iz članstva u Interpolu su u skladu sa Statutom, zakonima u BiH i Pravilnikom o unutrašnjoj organizaciji i sistematizaciji radnih mjesta.

NCB Interpol Sarajevo obavlja stručne poslove, koji se odnose na uspostavljanje saradnje sa kriminalističkim policijama, pravosudnim i drugim organima na planu borbe protiv svih vidova i oblika kriminala. Državni službenici zaposleni u NCB Sarajevo, kao nosioci aktivnosti u okviru ovog biroa, zaduženi su za rad po predmetima iz oblasti: opšteg kriminaliteta, organizovanog kriminaliteta, terorizma i ratnog zločina, privrednog kriminaliteta, narko kriminaliteta, ilegalne imigracije, trgovine ljudima i trgovine ukradenim umjetninama. Pored navedenog, službenici Interpola raspisuju difuzne potjernice i

podnose zahtjev za raspisivanje drugih Interpolovih potjernica, a na zahtjev nadležnih organa BiH i stranih NCB-ova. U okvir lingvističkih sposobnosti službenika NCB Sarajevo, ulaze sva četiri službena jezika Interpola. Obezbjedeno je 24-satno radno vrijeme. Nominovane su kontakt osobe u Državnoj agenciji za istrage i zaštitu BiH, Graničnoj policiji BiH, entitetskim MUP-ovima i u Policiji Brčko Distrikta BiH, sa kojim institucijama postoji direktna zaštićena elektronska komunikacija. NCB Sarajevo ima pristup domaćim i Interpolovim bazama podataka. Posredstvom baza podataka Agencije za identifikaciona dokumenta, evidenciju i razmjenu podataka BiH, omogućena je pretraga ličnih isprava, putnih isprava, vozačkih dozvola i registrovanih vozila. Takođe, postoji mogućnost provjere Interpolovih baza podataka traženih lica, ukradenih/izgubljenih putnih isprava, ukradenih vozila, ukradenih umjetnina i dr. Nedavno je implementiran projekt pod nazivom Mind&Find, koji omogućava pristup Interpolovim bazama podataka za policijske službenike Granične policije BiH na poslovima kontrole putnih isprava na Međunarodnim graničnim prelazima.

U cilju efikasnijeg operativnog policijskog rada, NCB Sarajevo je već ovlastio pojedine urede unutar domaćih policijskih tijela, za ograničen pristup Interpolovim bazama podataka.

Prilikom obavljanja poslova iz svoje nadležnosti, INTERPOL Sarajevo ostvaruje saradnju na domaćem i međunarodnom nivou.

Na nivou Bosne i Hercegovine, INTERPOL Sarajevo saraduje sa policijskim organima, tužilaštvima, sudovima i ministarstvima pravde svih nivoa vlasti, Obavještajnom službom BiH, Upravom za indirektno oporezivanje BiH, Službom za poslove sa strancima BiH, Agencijom za identifikaciona dokumenta, evidenciju i razmjenu podataka BiH, Centralnom bankom BiH, Ministarstvom vanjskih poslova, Ministarstvom odbrane BiH, Agencijom za lijekove i medicinska

sredstva BiH, Agencijom za anti doping kontrolu BiH i dr. Na međunarodnom nivou, službenici INTERPOL-a Sarajevo saraduju sa 190 ureda drugih zemalja članica INTERPOL-a, Generalnim sekretarijatom INTERPOL-a, stranim pravosudnim organima i međunarodnim organizacijama, te Uredima za vezu pri stranim ambasadama u Bosni i Hercegovini.

Ova saradnja podrazumijeva komunikaciju, koordinaciju, te usmenu i pismenu korespondenciju na engleskom i francuskom jeziku. Za obavljanje ovih poslova potrebno je poznavanje domaćih propisa, prvenstveno materijalnog i krivičnog zakonodavstva, kao i Statuta i standarda Interpola, međunarodnih konvencija, sporazuma, bilateralnih ugovora i drugih propisa kojima se reguliše rad Interpola. Dostavljene informacije se provjeravaju kako bi se utvrdilo da ne narušavaju član 3. Statuta Interpola, čime se onemogućava preduzimanje bilo kakvih aktivnosti političkog, vojnog, vjerskog ili rasnog pitanja.

ZAKLJUČAK

Cilj međunarodne policijske saradnje jeste da se u što kraćem roku obezbjedi što preciznija informacija. Za operativne potrebe, istražiteljima kriminalističke policije nije bitno na koji će način doći do relevantnih podataka u inostranstvu, odnosno da li će koristiti kanale Interpola, Europol, SECI centra, kanale predviđene bilateralnim ili drugim ugovorima. Koristit će se oni kanali, koji u datom trenutku omogućavaju blagovremeno obezbjeđenje ovih informacija. Kao najveća međunarodna organizacija kriminalističke policije, a ujedno i jedna od međunarodnih organizacija sa najvećim brojem zemalja članica, Interpol već decenijama pruža okvir za razmjenu podataka ne samo u okviru policijske, nego i pravosudne saradnje. Na osnovu prikupljenih informacija, policijska tijela podnose izvještaje o počinjenim krivičnim djelima

nadležnim tužilaštvima. Naravno, za upotrebu informacija kao dokaza u sudskom postupku, potrebno je prikupiti dokaze posredstvom zamolnice za pružanje međunarodne pravne pomoći, koja se prema čl. 4. st. 3. Zakona o međunarodnoj pravnoj pomoći u krivičnim stvarima BiH⁷⁶, može u hitnim slučajevima dostavljati i primati posredstvom Međunarodne organizacije kriminalističke policije Interpola. Poslovi, kojima se bavi Interpol odnose se, između ostalog, na lociranje, hapšenje i ekstradiciju traženih lica, zatim poslove vezano za prikupljanje podataka o počiniocima i krivičnim djelima sa elementom inostranosti. Interpol ima i ulogu stvaranja povoljnih optimalnih uslova za unapređenje međunarodne policijske saradnje, kroz organizaciju seminara, treninga i konferencija na temu suzbijanja aktuelnih vidova kriminaliteta.

Prilikom rada policijskih službenika na pripremi zahtjeva za prikupljanje podataka u inostranstvu, mora se voditi računa, na to da će taj zahtjev obrađivati i po njemu postupati službenik druge države, koji ovisno od zemlje gdje se trebaju izvršiti provjere, ne razumije naš jezik. Zbog toga je vrlo bitno u zahtjevu precizno navesti sve elemente, koji se obično dostavljaju prilikom međunarodne policijske saradnje. S druge strane, zahtjev ne treba da bude preopširan, što se posebno odnosi na činjenični opis djela. Dešava se da prilikom postupanja u okviru dva zahtjeva kojima se traže iste vrste provjera, NCB zamoljene zemlje članice na jedan dostavi rezultate provjera, a kao odgovor na drugi pozove se na potrebu slanja zamolnice za pravnu pomoć diplomatskim kanalima u cilju izvršenja traženih provjera. Zahtjev treba da bude pregledan i korektno napisan sa materijalno-pravnog i formalno-pravnog aspekta. Pored toga, pažnja se treba posvetiti i jednakoobraznosti zahtjeva.

Prilikom slanja zahtjeva na „strano“ govorno područje, najefikasnije je koristiti I-24/7 komunikacioni sistem za slanje

poruka. Vrijeme slanja poruke i mogućnost greške prilikom obrade poruke je na ovaj način svedeno na minimum. Iako je ovaj sistem unutar BiH policijskog aparata u funkciji još od 2002. godine i danas se ne koristi u punom kapacitetu od strane domaćih policijskih tijela, posebno kada se radi o predmetima po kojima potrebno hitno postupanje. Zbog toga, nužno je kontinuirano upoznavanje policijskih službenika domaćih policijskih tijela o tokovima i načinima unapređenja međunarodne policijske saradnje.

Takođe, postoje određena ograničenja u pogledu dobijanja podataka iz inostranstva. Tako, zakonodavstva mnogih zemalja poput npr. Austrije, Njemačke ili Švajcarske, ograničavaju upotrebu kanala Interpola kada je u pitanju provjera bankovnih računa. U tom slučaju, tražene podatke je potrebno prikupiti posredstvom međunarodne pravne pomoći. Kopija takvog zahtjeva se, u slučaju hitnosti, može prosljediti kanalima Interpola, u skladu sa Međunarodnom konvencijom o pružanju međunarodne pravne pomoći iz 1959. godine.

U skladu sa članom 2 Statuta Interpola, Interpol ima za cilj osiguranje i unapređenje najšireg uzajamnog pružanja pomoći svim policijskim službama i uspostavljanje i razvijanje svih institucija koje mogu efikasno doprinijeti suzbijanju krivičnih djela iz domena opšteg prava. Time su jasno date do znanja visoko postavljene ambicije ove organizacije. Policijska saradnja, utvrđena ovim članom, namjerno je široko određena, kako bi policijski organi zamoljene države u svakom konkretnom slučaju pružili maksimalno moguću pomoć u granicama važećih zakona. S tim u vezi, prilikom postupanja po zahtjevima NCB-ova stranih zemalja, između ostalog, treba imati u vidu da su često pisani od strane osoba, koji ne poznaju naš jezik. Imena lica za koja traže provjeru ne sadrže dijakritičke znakove poput č, š, ć, dž ili đ. Navedeno treba uzeti u obzir, prilikom vršenja provjera u raspoloživim bazama podataka.

⁷⁶ Zakon o međunarodnoj pravnoj pomoći u krivičnim stvarima, Sl. glasnik BiH 53/09 i 5813

Prema tome, INTERPOL Sarajevo predstavlja nezamjenjivu kariku u lancu prikupljanja operativnih informacija i dokaza u inostranstvu u okviru istraga i krivičnih postupaka domaćih policijskih i pravosudnih tijela. U sadašnjem svijetu globalizacije, gotovo da nema ozbiljnog krivičnog djela bez elementa inostranosti. Na osnovu informacija INTERPOL-a Sarajevo primljenih od stranih članica INTERPOL-a i Generalnog sekretarijata INTERPOL-a, policijski službenici organa unutar BiH primjenjuju svoje ovlasti, od identifikacije, pretresa do lišenja slobode, zatim dostavljaju izvještaje o počinjenim krivičnim djelima nadležnim tužilaštvima, tužioci naređuju sprovođenje istrage i upućuju optužnice sudiji za prethodno saslušanje, a na osnovu ovih informacija utvrđuju se činjenice i dokazi na kojima se zasniva presuda donesena od strane sudija. Službenici INTERPOL-a Sarajevo raspisuju međunarodne potjernice na zahtjev sudova i kazneno-popravnih zavoda BiH, zatim raspisuju na teritoriju BiH potjernice raspisane od stranih ureda INTERPOL-a, te takođe upravljaju postupkom ekstradicije i transfera lica. Takođe, vrše se provjere i obrađuju podaci iz baza Agencije za identifikacione podatke, evidenciju i razmjenu podataka. Pored navedenih poslova, službenici INTERPOL-a zajedno sa domaćim i stranim agencijama za sprovedbu zakona učestvuju i u operativnim akcijama, izradi i implementaciji Akcionih planova, vezano za preduzimanje preventivnih i represivnih mjera usmjerenih ka suzbijanju svih oblika kriminaliteta, a posebno nedozvoljene trgovine, zaštite autorskih prava, međunarodne trgovine ukradenim vozilima, krijumčarenja opojnih droga, krijumčarenja oružja, municije i eksplozivnih naprava, krijumčarenje lijekova, trgovine ljudima u BiH i inostranstvu i dr.

LITERATURA

- [1] Liang, H., *The Rice of the Modern Police and the European State System from Matternich to the Second World War*, Cambridge University Press, stranice (od 153 do 155), New York, 1992
- [2] C. Valleix, *Interpol*, Izbor članaka iz stranih časopisa broj 1, MUP RH, str. (od 6 do 19), Zagreb, 1986
- [3] M. Anderson, *Policing the World: Interpol and the Politics of International Police Cooperation*, Clarendon Press, Oxford, 1989
- [4] M. Deflem, *Policing World Society: Historical Foundations of international Police Cooperation*, stranice (od 124 do 127), Oxford University Press, 2002
- [5] Ž. Nikač, *MOKP-Interpol, sa posebnim osvrtom na status Jugoslavije*, Bezbednost br. 1/02, MUP RS, str. 95, Beograd, 2002
- [6] E.A. Nadelmann, *Cops Across Borders: The Internationalization of U.S. Criminal Law Enforcement*. str. 419, University Park, Pa: Pennsylvania State University Press, 1990
- [7] R. Kendall, *Interpolov sistem saradnje i aktivnosti u vezi forenzičkih nauka*, Izbor članaka iz stranih časopisa broj 1, MUP RH, str. 46, Zagreb, 1992
- [8] L. Cvitanović, *Međunarodna policijska saradnja*, *Policija i sigurnost* broj 3, MUP RH, str. 190, Zagreb, 1992
- [9] R. Masleša, *Policija – Organizacija i funkcioniranje u demokratskom društvu*, Fakultet kriminalističkih nauka, Sarajevo, 1999
- [10] B. Babović, *Policija u svetskom poretku*, NEA, Beograd, 1997
- [11] *Zakon o međunarodnoj pravnoj pomoći u krivičnim stvarima*, Sl. glasnik BiH 53/09 i 5813